

DISPENSA 5AC

Andrea Vaccaro

Anno scolastico 2025–2026

Indice

CAPITVLVM I — LUCANO	2
1 Lucano <i>Bellum Civile</i> I, 1-32	2
2 Lucano <i>Bellum Civile</i> I, 126-157	3
3 Lucano <i>Bellum Civile</i> IX, 980-986	4
CAPITVLVM II — PETRONIO	5
4 Petronio- <i>Satyricon</i> 111-112	5
CAPITVLVM III — MARZIALE	7
5 Marziale <i>Epigrammata</i> I, 4	7
6 Marziale <i>Epigrammata</i> I, 47	7
7 Marziale <i>Epigrammata</i> X, 4	7
CAPITVLVM IV — QUINTILIANO	8
8 Quintiliano - <i>Institutio oratoria</i> II, 10, 1-7	8
CAPITVLVM V — TACITO	9
9 Tacito - <i>Agricola</i> 30	9
10 Tacito - <i>Annales</i> 1,1	9
11 Tacito - <i>Historiae</i> 1,1	10
12 Tacito - <i>Germania</i> 18,1 - 20,2	10
CAPITVLVM VI — APULEIO	12
13 Apuleio - <i>Metamorphoses</i> 3, 24-25	12

1 Lucano *Bellum Civile I, 1-32*

PROEMIO DELLA *PHARSALIA* (PAG. 167 E SS.)

1 *Bella per Emathios plus quam civilia campos*
 2 *Iusque datum sceleri canimus, populumque potentem*
 3 *In sua vicitri conversum viscera dextra,*
 4 *Cognatasque acies, et rupto foedere regni,*
 5 *Certatum totis concussi viribus orbis* 5
 6 *In commune nefas, infestisque obvia signis*
 7 *Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.*
 8 *Quis furor, o cives, quae tanta licentia ferri,*
 9 *Gentibus invisis Latium praebere cruentum?*
 10 *Cumque superba foret Babylon spolianda tropaeis* 10
 11 *Ausoniis, umbraque erraret Crassus inulta,*
 12 *Bella geri placuit nullos habitura triumphos?*
 13 *Heu quantum terrae potuit pelagique parari*
 14 *Hoc, quem civiles hauserunt, sanguine, dextrae,*
 15 *Unde venit Titan, et nox ubi sidera condit,* 15
 16 *Quaque dies medius flagrantibus aestuat horis,*
 17 *Et qua bruma, rigens ac nescia vere remitti,*
 18 *Adstringit Scythico glaciale frigore pontum!*
 19 *Sub iuga iam Seres, iam barbarus isset Araxes,*
 20 *Et gens si qua iacet nascenti conscientia Nilo.* 20
 21 *Tunc, si tantus amor belli tibi, Roma, nefandi,*
 22 *Totum sub Latias leges cum miseris orbem,*
 23 *In te verte manus: nondum tibi defuit hostis.*
 24 *At nunc semirutis pendent quod moenia tectis*
 25 *Urbibus Italiae, lapsisque ingentia muris* 25
 26 *Saxa iacent, nulloque domus custode tenentur*
 27 *Rarus et antiquis habitator in urbibus errat,*
 28 *Horrida quod dumis multosque inarata per annos*
 29 *Hesperia est, desuntque manus poscentibus arvis,*
 30 *Non tu, Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus auctor* 30
 31 *Poenus erit: nulli penitus discindere ferro*
 32 *Contigit: alta sedent civilis vulnera dextrae.*

2 Lucano *Bellum Civile I, 126-157*

LA QUERCUS E IL FULMEN

33 *Quis iustius induit arma,*
 34 *Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur:*
 35 *Victrix caussa deis placuit, sed victa Catoni*
 36 *Nec coiere pares: alter, vergentibus annis*
 37 *In senium, longoque togae tranquillior usu,* 130
 38 *Dedidicit iam pace ducem; famaeque petitor,*
 39 *Multa dare in vulgus; totus popularibus auris*
 40 *Impelli, plausuque sui gaudere theatri:*
 41 *Nec reparare novas vires, multumque priori*
 42 *Credere fortunae. Stat magni nominis umbra:* 135
 43 *Qualis frugifero quercus sublimis in agro,*
 44 *Exuvias veteres populi sacrataque gestans*
 45 *Dona ducum, nec iam validis radicibus haerens,*
 46 *Pondere fixa suo est; nudosque per aera ramos*
 47 *Effundens, trunco, non frondibus, efficit umbram;* 140
 48 *Et quamvis primo nutet casura sub Euro,*
 49 *Tot circum silvae firmo se robore tollant,*
 50 *Sola tamen colitur. Sed non in Caesare tantum*
 51 *Nomen erat, nec fama ducis: sed nescia virtus*
 52 *Stare loco: solusque pudor, non vincere bello.* 145
 53 *Acer et indomitus; quo spes, quoque ira vocasset,*
 54 *Ferre manum, et numquam temerando parcere ferro:*
 55 *Successus urgere suos, instare favori*
 56 *Numinis: impellens, quidquid sibi, summa petenti,*
 57 *Obstaret, gaudensque viam fecisse ruina.* 150
 58 *Qualiter expressum ventis per nubila fulmen*
 59 *Aetheris impulsu sonitu mundique fragore*
 60 *Emicuit, rupitque diem, populosque paventes*
 61 *Terruit, obliqua praestringens lumina flamma.*
 62 *In sua templaque furit: nullaque exire vetante* 155
 63 *Materia, magnamque cadens, magnamque revertens*
 64 *Dat stragem late, sparsosque recolligit ignes.*

3 Lucano *Bellum Civile* IX, 980-986

IL TITOLO DEL POEMA

4 Petronio- *Satyricon* 111-112

LA MATRONA DI EFESO (PAG. 256 E SS.)

72 [111] “*Matrona quaedam Ephesi tam notae erat pudicitiae, ut*
 73 *vicinarum quoque gentium feminas ad spectaculum sui evocaret.*
 74 *Haec ergo cum virum extulisset, non contenta vulgari more funus*
 75 *passis prosequi crinibus aut nudatum pectus in conspectu frequentiae*
 76 *plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positum-*
 77 *que in hypogaeo Graeco more corpus custodire ac flere totis noctibus*
 78 *diebusque coepit. Sic afflantem se ac mortem inedia persequen-*
 79 *tem non parentes potuerunt abducere, non propinquui; magistratus*
 80 *ultimo repulsi abierunt, complorataque singularis exempli femina*
 81 *ab omnibus quintum iam diem sine alimento trahebat. Assidebat*
 82 *aegrae fidissima ancilla, simulque et lacrimas commodabat lugenti,*
 83 *et quotienscumque defecerat positum in monumento lumen renova-*
 84 *bat. Una igitur in tota civitate fabula erat, solum illud affulsisse*
 85 *verum pudicitiae amorisque exemplum omnis ordinis homines confi-*
 86 *tebantur, cum interim imperator provinciae latrones iussit crucibus*
 87 *affigi secundum illam casulam, in qua recens cadaver matrona*
 88 *deflebat. Proxima ergo nocte, cum miles, qui cruces asservabat, ne*
 89 *quis ad sepulturam corpus detraheret, notasset sibi et lumen inter*
 90 *monumenta clarius fulgens et gemitum lugentis audisset, vitio gentis*
 91 *humanae concupiit scire, quis aut quid faceret. Descendit igitur in*
 92 *conditorium, visaque pulcherrima muliere primo quasi quodam*
 93 *monstro infernisque imaginibus turbatus substitit. Deinde ut et cor-*
 94 *pus iacentis conspexit et lacrimas consideravit faciemque unguibus*
 95 *sectam, ratus scilicet id quod erat, desiderium extincti non posse femi-*
 96 *nam pati, attulit in monumentum cenulam suam coepitque hortari*
 97 *lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo ac nihil profuturo*
 98 *gemitu pectus diduceret: omnium eundem esse exitum sed et idem*
 99 *domicilium, et cetera quibus exulceratae mentes ad sanitatem revo-*
 100 *cantur. At illa ignota consolatione percussa laceravit vehementius*
 101 *pectus ruptosque crines super corpus*1* iacentis imposuit. Non recessit*
 102 *tamen miles, sed eadem exhortatione temptavit dare mulierculae*
 103 *cibum, done ancilla vini certe ab eo odore corrupta primum ipsa*
 104 *porrexit ad humanitatem invitantis victam manum, deinde refecta*
 105 *potione et cibo expugnare dominac pertinaciam coepit et 'Quid pro-*
 106 *derit' inquit 'hoc tibi, si soluta inedia fueris, si te vivam sepelieris, si*

107 *antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis?*

108 [112] *Ceterum scitis, quid plerumque soleat temptare humanam
109 satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vellet
110 vivere, isdem etiam pudicitiam eius aggressus est. Nec deformis aut
111 infacundus iuvenis castae videbatur, conciliante gratiam ancilla ac
112 subinde dicente:*

113 *'Placitone etiam pugnabis amori?*

980

114 *Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?'*

115 *quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis mulier
116 abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Iacuerunt ergo una
117 non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac
118 tertio die, praecclusis videlicet conditorii foribus, ut quisquis ex notis
119 ignotisque ad monumentum venisset, putaret expirasse super cor-
120 pus viri pudicissimam uxorem. Ceterum delectatus miles et forma
121 mulieris et secreto, quicquid boni per facultates poterat, coemebat et
122 prima statim nocte in monumentum ferebat. Itaque unius cruciarii
123 parentes ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte penden-
124 tem supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum
125 desidet, ut postero die vidiit unam sine cadavere crucem, veritus sup-
126 plicum, mulieri quid accidisset exponit: nec se exspectaturum iudicis
127 sententiam, sed gladio ius dicturum ignaviae suae. Commodaret
128 ergo illa perituro locum et fatale conditorium familiari ac viro face-
129 ret. Mulier non minus misericors quam pudica 'ne istud' inquit 'dii
130 sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo
131 funera spectem. Malo mortuum impendere quam vivum occidere.'*

132 *Secundum hanc orationem iubet ex arca corpus mariti sui tolli atque
133 illi, quae vacabat, cruci affigi. Usus est miles ingenio prudentissimae
134 feminae, posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus
135 isset in crucem.*

5 Marziale *Epigrammata I, 4*

LASCIVA PAGINA, VITA PROBA (PAG. 348 E SS.)

136 *Contigeris nostros, Caesar, si forte libellos,*
 137 *Terrarum dominum pone supercilium.*
 138 *Consuevere iocos vestri quoque ferre triumphi,*
 139 *Materiam dictis nec pudet esse ducem.*
 140 *Qua Thymelen spectas derisoremque Latinum,* 5
 141 *Illa fronte precor carmina nostra legas.*
 142 *Innocuos censura potest permittere lusus:*
 143 *Lasciva est nobis pagina, vita proba.*

6 Marziale *Epigrammata I, 47*

FRA MEDICO E BECCHINO NON C'È POI GRANDE DIFFERENZA! (PAG. 373 E SS.)

144 *Nuper erat medicus, nunc est vispillo Diaulus:*
 145 *Quod vispillo facit, fecerat et medicus.*

7 Marziale *Epigrammata X, 4*

LA MIA PAGINA SA DI UOMO! (PAG. 346 E SS.)

146 *Qui legis Oedipoden caligantemque Thyesten,*
 147 *Colchidas et Scyllas, quid nisi monstra legis?*
 148 *Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopaeus et Attis,*
 149 *Quid tibi dormitor proderit Endymion?*
 150 *5Exutusve puer pinnis labentibus? aut qui* 5
 151 *Odit amatrices Hermaphroditus aquas?*
 152 *Quid te vana iuvant miserae ludibria chartae?*
 153 *Hoc lege, quod possit dicere vita 'Meum est.'*
 154 *Non hic Centauros, non Gorgonas Harpyiasque*
 155 *10Invenies: hominem pagina nostra sapit.* 10
 156 *Sed non vis, Mamurra, tuos cognoscere mores*
 157 *Nec te scire: legas Aetia Callimachi.*

8 Quintiliano - *Institutio oratoria* II, 10, 1-7

LA SCUOLA PREPARA ALLA VITA (PAG. 402 E SS.)

158 [1] *In his primis operibus, quae non ipsa parva sunt sed maio-*
 159 *rum quasi membra atque partes, bene instituto atque exercitato iam*
 160 *fere tempus appetet aggrediendi suasorias iudicialesque materias;*
 161 *quarum antequam viam ingredior, pauca mihi de ipsa ratione decla-*
 162 *mandi dicenda sunt, quae quidem ut ex omnibus novissime inventa*
 163 *ita multo est utilissima.* [2] *nam et cuncta illa, de quibus diximus,*
 164 *in se fere continet, et veritati proximam imaginem reddit, ideoque*
 165 *ita est celebrata, ut plerisque videretur ad formandam eloquentiam*
 166 *vel sola sufficere. neque enim virtus ulla perpetuae duntaxat orationis*
 167 *reperiri potest, quae non sit cum hac dicendi meditatione communis.*
 168 [3] *eo quidem res ista culpa docentium reccidit, ut inter praecipuas*
 169 *quae corrumperent eloquentiam causas licentia atque inscitia de-*
 170 *clamantium fuerit. sed eo, quod natura bonum est, bene uti licet.*
 171 [4] *sint ergo et ipsae materiae, quae fingentur, quam simillimae*
 172 *veritatis, et declamatio, in quantum maxime potest, imitetur eas*
 173 *actiones, in quarum exercitationem reperta est.* [5] *nam magos et*
 174 *pestilentiam et responsa et saeviores tragicis novercas aliaque magis*
 175 *adhuc fabulosa frustra inter sponsiones et interdicta [p. 274] quae-*
 176 *remus. quid ergo? nunquam haec supra fidem et poetica, ut vere*
 177 *dixerim, themata iuvenibus tractare permittamus, ut exspatientur*
 178 *et gaudeant materia et quasi in corpus eant?* [6] *erit optimum; sed*
 179 *certe sint grandia et tumida, non stulta etiam et acrioribus oculis*
 180 *intuenti ridicula: ut, si iam cedendum est, impleat se declamator*
 181 *aliquando, dum sciatur, ut quadrupedes, cum viridi pabulo distentae*
 182 *sunt, sanguinis detractione curantur et sic ad cibos viribus conservan-*
 183 *dis idoneos redeunt, ita sibi quoque tenuandas adipes, et quidquid*
 184 *humoris corrupti contraxerit, emittendum, si esse sanus ac robustus*
 185 *volet. alioqui tumor ille inanis primo cuiusque veri operis conatu*
 186 *deprehendetur.* [7] *totum autem declamandi opus qui diversum*
 187 *omni modo a forensibus causis existimant, ii profecto ne rationem*
 188 *quidem, qua ista exercitatio inventa sit, pervident.*

9 Tacito - *Agricola* 30

IL DISCORSO DI CALGÀCO

189 *'Quotiens causas belli et necessitatem nostram intueor, magnus*
 190 *mihi animus est hodiernum diem consensumque vestrum initium*
 191 *libertatis toti Britanniae fore: nam et universi coistis et servitutis ex-*
 192 *pertes, et nullae ultra terrae ac ne mare quidem securum inminente*
 193 *nobis classe Romana. [2] ita proelium atque arma, quae fortibus*
 194 *honesta, eadem etiam [3] ignavis tutissima sunt. priores pugnae, qui-*
 195 *bus adversus Romanos varia fortuna certatum est, spem ac subsidium*
 196 *in nostris manibus habebant, quia nobilissimi totius Britanniae eo-*
 197 *que in ipsis penetralibus siti nec ulla servientium litora aspicientes,*
 198 *oculos quoque a contactu dominationis [4] inviolatos habebamus.*
 199 *nos terrarum ac libertatis extremos recessus ipse ac sinus famae in*
 200 *bunc diem defendit: nunc terminus Britanniae patet, atque omne*
 201 *ignotum pro magnifico est; sed nulla iam ultra gens, nihil nisi fluctus*
 202 *ac saxa, et infestiores Romani, quorum superbiam frustra per obse-*
 203 *quium ac modestiam effugias. [5] raptore orbis, postquam cuncta*
 204 *vastantibus defuere terrae, mare scrutantur: si locuples hostis est, ava-*
 205 *ri, si pauper, ambitiosi, quos non Oriens, non Occidens satiaverit: soli*
 206 *omnium opes atque [6] inopiam pari affectu concupiscunt. auferre*
 207 *trucidare rapere falsis nominibus imperium, atque ubi solitudinem*
 208 *faciunt, pacem appellant.*

10 Tacito - *Annales* 1,1

IL PROEMIO DELL'OPERA

209 *Vrbem Romam a principio reges habuere; libertatem et consula-*
 210 *tum L. Brutus instituit. dictatura ad tempus sumebantur; neque*
 211 *decemviralis potestas ultra biennium, neque tribunorum militum*
 212 *consulare ius diu valuit. non Cinnae, non Sullae longa dominatio;*
 213 *et Pompei Crassique potentia cito in Caesarem, Lepidi atque Anto-*
 214 *nii arma in Augustum cessere, qui cuncta discordiis civilibus fessa*
 215 *nomine principis sub imperium accepit. sed veteris populi Romani*
 216 *prospera vel adversa claris scriptoribus memorata sunt; temporibus-*
 217 *que Augusti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliscente*
 218 *adulatione deterrerentur. Tiberii Gaique et Claudii ac Neronis res*

219 *florentibus ipsis ob metum falsae, postquam occiderant recentibus*
 220 *odiis compositae sunt. inde consilium mihi pauca de Augusto et ex-*
 221 *trema tradere, mox Tiberii principatum et cetera, sine ira et studio,*
 222 *quorum causas procul habeo.libero.*

11 Tacito - *Historiae* 1,1

IL PROEMIO DELL'OPERA (PAG. 542 E SS.)

223 [1] *Initium mihi operis Servius Galba iterum Titus Vinius con-*
 224 *sules erunt. nam post conditam urbem octingentos et viginti prioris*
 225 *aevi annos multi auctores rettulerunt, dum res populi Romani me-*
 226 *morabantur pari eloquentia ac libertate: postquam bellatum apud*
 227 *Actium atque omnem potentiam ad unum conferri pacis interfuit,*
 228 *magna illa ingenia cessere; simul veritas pluribus modis infracta,*
 229 *primum inscitia rei publicae ut alienae, mox libidine adsentandi*
 230 *aut rursus odio adversus dominantis: ita neutris cura posteritatis*
 231 *inter infenos vel obnoxios. sed ambitionem scriptoris facile averseris,*
 232 *obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur; quippe adulationi*
 233 *foedum crimen servitutis, malignitati falsa species libertatis inest.*
 234 *mihi Galba Otho Vitellius nec beneficio nec iniuria cogniti. dignita-*
 235 *tem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano*
 236 *longius provectam non abnuerim: sed incorruptam fidem professis*
 237 *neque amore quisquam et sine odio dicendus est. quod si vita sup-*
 238 *peditet, principatum divi Nervae et imperium Traiani, uberiorem*
 239 *securioremque materiam, senectuti seposui, rara temporum felicitate*
 240 *ubi sentire quae velis et quae sentias dicere licet.*

12 Tacito - *Germania* 18,1 - 20,2

VIZI DEI ROMANI E VIRTÙ DEI BARBARI: IL MATRIMONIO (PAG. 487 E SS.)

241 [18] *Quamquam severa illic matrimonia, nec ullam morum*
 242 *partem magis laudaveris. nam prope soli barbarorum singulis uxo-*
 243 *ribus contenti sunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine sed*
 244 *ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. [2] dotem non uxori*
 245 *marito, sed uxori maritus offert. intersunt parentes et propinqui ac*
 246 *munera probant, munera non ad delicias muliebres quaesita nec qui-*

247 *bus nova nupta comatur, sed boves et frenatum equum et scutum cum*
248 *[3]framea gladioque. in haec munera uxor accipitur, atque in vicem*
249 *ipsa armorum aliquid viro adfert: hoc maximum vinculum, haec*
250 *arcana sacra, hos coniugales deos arbitrantur. [4] ne se mulier extra*
251 *virtutum cogitationes extraque bellorum casus putet, ipsis incipientis*
252 *matrimonii auspiciis admonetur venire se laborum periculorumque*
253 *sociam, idem in pace, idem in proelio passuram ausuramque: hoc*
254 *iuncti boves, hoc paratus equus, hoc data arma denuntiant. [5] sic*
255 *vivendum, sic pereundum: accipere se quae liberis inviolata ac digna*
256 *reddat, quae nurus accipient rursusque ad nepotes referantur.*

257 **[19]** *Ergo saepa pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebri,*
258 *nullis conviviorum irritationibus corruptae. [2] litterarum secreta*
259 *viri pariter ac feminae ignorant. paucissima in tam numerosa gen-*
260 *te adulteria, quorum poena praesens et maritis permissa: abscisis*
261 *crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus ac per*
262 *omnem vicum verbere agit; publicatae enim pudicitiae nulla venia:*
263 *non forma, [3] non aetate, non opibus maritum invenerit. nemo*
264 *enim illic vitia ridet, nec corrumpere et corrumphi saeculum voca-*
265 *tur. melius quidem adhuc eae civitates, in quibus tantum virgines*
266 *nubunt et cum spe votoque uxoris semel [4] transigitur. sic unum*
267 *accipiunt maritum quo modo unum corpus unamque vitam, ne ulla*
268 *cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tamquam maritum sed tam-*
269 *quam matrimonium [5] ament. numerum liberorum finire aut*
270 *quemquam ex agnatis necare flagitium habetur, plusque ibi boni*
271 *mores valent quam alibi bonae leges.*

272 **[20]** *In omni domo nudi ac sordidi in bos artus, in haec corpora,*
273 *quae miramur, excrescunt. sua quemque mater [2] uberibus alit,*
274 *nec ancillis ac nutricibus delegantur.*

13 Apuleio - *Metamorphoses* 3, 24-25

LUCIO DIVENTA ASINO (PAG. 590 E SS.)

275 **24** Haec identidem asseverans summa cum trepidatione irre-
 276 pit cubiculum et pyxidem depromit arcula; quam ego amplexus ac
 277 deosculatus prius, utque mihi prosperis faveret volatibus deprecatus,
 278 abiectis propere laciniis totis, avide manus immersi et haurite pluscu-
 279 lo uncto corporis mei membra perficui. Iamque alternis conatibus
 280 libratis brachiis in avem similem gestiebam: nec ullaee plumulae nec
 281 usquam pinnulae, sed plane pili mei crassantur in saetas, sed, cutis
 282 tenella duratur in corium et in extimis palmulis perditō numero
 283 toti digiti coguntur in singulas ungulas et de spinae meae termino
 284 grandis cauda procedit: iam facies enormis et os prolixum et nares
 285 hiantes et labiae pendulae, sic et aures immodicis horripilant aucti-
 286 bus; nec ullum miserae reformationis video solacium nisi quod mihi
 287 iam nequeunti **25.** tenere Fotidem natura crescebat. Ac dum salu-
 288 tis inopia cuncta corporis mei considera, non avem mel sed asinum
 289 video, querens de facto Fotidis, sed iam humano gestu simul et vo-
 290 ce privatus, quod solum poteram, postrema deiecta labia humidis
 291 tamen oculis obliquum respiciens ad illam tacitus expostulabam.
 292 Quae ubi primum me talem aspexit, percussit faciem suam mani-
 293 bus infestis, et ‘Occisa sum misera’ clamavit: ‘Me trepidatio simul
 294 et festinatio febellit et pyxidum similitudo decepit. Sed bene, quod
 295 facilior reformationis huius medela suppeditat; nam rosis tantum
 296 demorsitatis exibis asinum statimque in meum Lucium postliminio
 297 redibis. Atque utinam vesperi de more nobis parassem corollas ali-
 298 quas, ne moram talem patereris vel noctis unius: sed primo diluculo
 299 remedium festinabitur tibi.’

14 Apuleio - *Metamorphoses* 4, 32-33

PSICHE SPOSERÀ UN «MOSTRO CRUDELE» (PAG. 601 E SS.)

300 **32.** Interea Psyche cum sua sibi perspicua pulchritudine nullum
 301 decoris sui fructum percipit. Spectatur ab omnibus, laudatur ab om-
 302 nibus, nec quisquam, non rex, non regius, nec de plebe saltem cupiens
 303 eius nuptiarum petitor accedit: mirantur quidem divinam speciem,
 304 sed ut simulacrum fabre politum mirantur omnes. Olim duae ma-

305 *iores sorores, quarum temperatam formositatem nulli diffamarant*
306 *populi, procis regibus despnsae iam beatas nuptias adeptae sed Psy-*
307 *che virgo vidua domi residens deflet desertam suam solitudinem,*
308 *aegra corporis, animi saucia, et quamvis gentibus totis complacitam*
309 *odit in se suam formositatem. Sic infortunatissimae filiae miser-*
310 *rimus pater, suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens,*
311 *dei Milesii vetustissimum percontatur oraculum et a tanto numine*
312 *precibus et victimis ingratae virginis petit nuptias et maritum. Sed*
313 *Apollo, quamquam Graecus et Ionicus, propter Milesiae conditorem*
314 *sic Latina sorte respondit: 33. 'Montis in excelsi scopulo, rex, siste*
315 *puellam Ornatam mundo funerei thalami: Nec spes generum mor-*
316 *tali stirpe creatum, Sed saevum atque ferum vipereumque malum,*
317 *Quod pinnis volitans super aethera cuncta fatigat Flammaque et*
318 *ferro singula debilitat; Quod tremit ipse Iovis, quo numina terrifi-*
319 *cantur, Fluminaque horrescunt et Stygiae tenebrae.' Rex, olim beatus,*
320 *affatu sanctae vaticinationis accepto pigens tristisque retro domum*
321 *pergit suaequi coniugi praecepta sortis enodat infaustae. Maeretur,*
322 *fletur, lamentatur diebus plusculis: sed dirae sortis iam urget taeter*
323 *effectus, iam feralium nuptiarum miserrimae virginis choragium*
324 *struitur, iam taedae lumen atrae fuliginis cinere marcescit, et sonus*
325 *tibiae zygiae mutatur in querulum Lydii modum, cantusque laetus*
326 *hymenaei lugubri finitur ululatu, et puella nuptura deterget lacri-*
327 *mas ipso suo flammeo. Sic affectae domus triste fatum cuncta etiam*
328 *civitas congregebat, luctuque publico confestim congruens edicitur*
329 *iustitium.*